

EVROPSKI STEBER SOCIALNIH PRAVIC

KAJ JE EVROPSKI STEBER SOCIALNIH PRAVIC?

Evropski steber socialnih pravic je pobuda Evropske komisije, ki določa ključna načela in pravice za podporo pravičnih in dobro delujočih trgov dela ter sistemov socialnega varstva. Gre za zagotavljanje minimalne socialne zaščite, osnovne dohodkovne varnosti vseh državljanov EU, minimalne standarde kakovosti bivanja, dostojnega dela, varnega in zdravega delovnega okolja, enake možnosti in enakost obeh spolov. Steber ima potencial za usklajevanje ekonomskih in socialnih vprašanj in za spodbujanje boljših politik za odpravo revščine otrok ter izboljšanje udeležbe otrok pri odločanju.

Steber zagotavlja nove in učinkovitejše pravice za državljane in gradi na 20 ključnih načelih, ki so razvrščena v tri kategorije: enake možnosti in dostop do trga dela, poštenu delovni pogoji ter socialna zaščita in vključenost.

Evropski steber socialnih pravic predstavlja osnovo za vodenje socialne politike in politike zaposlovanja do leta 2025. Primarno je zasnovan za območje Evropske unije.

20 NAČEL EVROPSKEGA STEBRA SOCIALNIH PRAVIC

I. kategorija: ENAKE MOŽNOSTI IN DOSTOP DO TRGA DELA

1. načelo: IZOBRAŽEVANJE, USPOSABLJANJE IN VSEŽIVLJENJSKO UČENJE

Vsakdo ima pravico do kakovostnega in vključujočega izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja z namenom, da bi ohranili in pridobili veščine, ki omogočajo polno sodelovanje v družbi in uspešen prehod na trg dela.

2. načelo: ENAKOST SPOLOV

Enakost obravnavanja in možnosti med ženskami in moškimi je potrebno zagotoviti in spodbujati na vseh področjih, vključno s sodelovanjem na trgu dela, pogoji zaposlovanja in napredovanjem na delovnem mestu.

3. načelo: ENAKE MOŽNOSTI

Vsakdo ima pravico do enakega obravnavanja in možnosti zaposlovanja, socialne zaščite, izobraževanja in dostopa do blaga in storitev, dostopnih javnosti, ne glede na spol, rasno ali etnično poreklo, vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost.

4. načelo: AKTIVNA PODPORA ZAPOSLOVANJU

Vsakdo ima pravico do pravočasne in ustrezne pomoči za izboljšanje možnosti zaposlitve ali samozaposlitve. To vključuje pravice do podpore za iskanje zaposlitve, usposabljanje in prekvalificiranje. Vsakdo ima pravico prenesti pravice socialnega varstva in opravljena usposabljanja med poklicnimi prehodi.

Mladi imajo pravico do nadaljnega izobraževanja, vajeništva, pripravništva ali delovne ponudbe v obdobju štirih mesecev po tem, ko postanejo brezposelni ali zapustijo izobraževanje.

Brezposelni imajo pravico do individualne, trajne in dosledne podpore. Dolgotrajno brezposelni imajo pravico do poglobljene individualne ocene najkasneje v roku 18 mesecev od nastanka brezposelnosti.

II. kategorija: POŠTENI DELOVNI POGOJI

5. načelo: VARNA IN PRILAGODLJIVA ZAPOSLOITEV

Ne glede na vrsto in trajanje delovnega razmerja imajo delavci pravico do poštenega in enakega obravnavanja glede delovnih pogojev, dostopa do socialne zaščite in usposabljanj. Spodbujalo se bo prehod na odprto obliko zaposlitve.

Skladno z zakonodajo in kolektivnimi pogodbami se zagotovi, da se delodajalcem omogoči hitro prilagajanje spremembam v gospodarstvu.

Spodbujati je potrebno inovativne oblike dela, ki zagotavljajo kakovostne delovne pogoje, podjetništvo in samozaposlovanje. Poklicna mobilnost se olajša.

Preprečiti je potrebno delovna razmerja, ki vodijo do negotovih delovnih pogojev, vključno s prepovedjo zlorabe atipičnih pogodb. Vsako poskusno obdobje mora biti razumno dolgo.

6. načelo: PLAČE

Delavci imajo pravico do poštenega plačila, ki zagotavlja dostojno življenje.

Zagotovijo se ustrezne minimalne plače, ki omogočajo zadovoljevanje potreb delavca in njegove družine skladno z nacionalnimi gospodarskimi in socialnimi razmerami. Preprečiti je potrebno revščino zaposlenih.

Vse plače se določijo na transparenten in predvidljiv način skladno z nacionalnimi praksami in upoštevajoč avtonomijo socialnih partnerjev.

7. načelo: INFORMACIJE O POGOJIH ZAPOSLOVANJA IN ZAŠČITI V PRIMERU ODPOVEDI DELOVNEGA RAZMERJA (odpustitve)

Delavci imajo ob začetku zaposlitve pravico do pisnega obvestila o svojih pravicah in dolžnostih, ki izhajajo iz delovnega razmerja, vključno s poskusnim obdobjem.

Pred odpovedjo delovnega razmerja imajo delavci pravico biti obveščeni o razlogih. Upoštevan mora biti tudi razumen odpovedni rok. Pravico imajo tudi do učinkovitega in nepristranskega reševanja sporov ter v primeru neutemeljene odpustitve pravico do ustrezne odškodnine.

8. načelo: SOCIALNI DIALOG IN VKLJUČEVANJE DELAVCEV

Pri oblikovanju gospodarskih, zaposlitvenih in socialnih politik se je potrebno posvetovati s socialnimi partnerji skladno z nacionalnimi praksami. V skupnih zadevah se spodbuja pogajanje in sklepanje kolektivnih pogodb, hkrati pa se spoštuje avtonomijo. Po potrebi se sporazumi, sklenjeni med socialnimi partnerji, implementirajo na ravni EU in držav članic.

Delavci ali njihovi predstavniki imajo pravico do obveščenosti in posvetovanja v ustreznem času v zadevah, ki so zanje pomembne, zlasti o prenosu, prestrukturiranju in združevanju podjetij ter kolektivnih odpustitvah.

Spodbujati je potrebno podporo za večjo zmogljivost socialnih partnerjev za socialni dialog.

9. načelo: USKLAJEVANJE POKLICNEGA IN ZASEBNEGA ŽIVLJENJA

Starši in druge osebe, ki skrbijo za otroke, imajo pravico do ustreznega dopusta, prilagodljivih delovnih pogojev in dostopa do socialnega varstva. Ženske in moški imajo enakovreden dostop do odsotnosti z delovnega mesta zaradi skrbi za otroke.

10. načelo: ZDRAVO, VARNO IN USTREZNO PRILAGOJENO DELOVNO OKOLJE IN VARSTVO PODATKOV

Delavci imajo pravico do visoke ravni varovanja zdravja in varnosti pri delu.

Delavci imajo pravico do delovnega okolja, ki je prilagojeno poklicnim potrebam in jim omogoča, da podaljšujejo svojo udeležbo na trgu dela.

Delavci imajo pravico do zaščite svojih osebnih podatkov v zaposlitvenem kontekstu.

III. kategorija. SOCIALNA ZAŠČITA IN VKLJUČENOST

11. načelo: SKRIB ZA OTROKE IN PODPORA OTROKOM

Otroci imajo pravico do cenovno dostopne in kakovostne predšolske vzgoje in varstva. Otroci imajo pravico do zaščite pred revščino.

Otroci iz prikrajšanih okolij imajo pravico do posebnih ukrepov za zagotovitev enakih možnosti.

12. načelo: SOCIALNA ZAŠČITA

Ne glede na vrsto in trajanje delovnega razmerja imajo delavci in samozaposleni (upoštevajoč primerljive pogoje) pravico do ustrezne socialne zaščite.

13. načelo: PRAVICE BREZPOSELNIH

Brezposelni imajo pravico do ustrezne podpore javnih zavodov za zaposlovanje, da se ponovno vključijo na trg dela in ustreznih nadomestil za primer brezposelnosti, skladno s plačanimi prispevki in nacionalnimi pravili o upravičenosti. Takšne koristi ne smejo odvracati od hitre vrnitve k ponovni zaposlitvi.

14. načelo: MINIMALNI DOHODEK

Vsak, ki nima zadostnih sredstev, ima pravico do ustreznega minimalnega dohodka, ki zagotavlja dostojno življenje v vseh življenjskih obdobjih. Za delovno zmožne je potrebno minimalni dohodek kombinirati s spodbudami za ponovno vključitev na trg dela.

15. načelo: PRISPEVKI VEZANI NA STAROST IN POKOJNINE

Zaposleni in samozaposleni, ki se upokojijo, imajo pravico do pokojnine, skladno s plačanimi prispevki. Ženske in moški imajo enake možnosti do izrabe pravic s področja upokojevanja.

Vsakdo ima v starosti pravico do dohodka, ki zagotavlja dostojno življenje.

16. načelo: ZDRAVSTVENO VARSTVO

Vsakdo ima pravico do pravočasne, kakovostne in cenovno dostopne preventivne in kurativne zdravstvene oskrbe.

17. načelo: VKLJUČEVANJE INVALIDNIH OSEB

Invalidne osebe imajo pravico do dohodka, ki zagotavlja dostojno življenje, storitev, ki omogočajo udeležbo na trgu dela in v družbi ter prilagojenega delovnega okolja njihovim potrebam.

18. načelo: DOLGOTRAJNA OSKRBA

Vsakdo ima pravico do cenovno dostopnih ter kakovostnih storitev dolgotrajne oskrbe, zlasti oskrbe na domu ter skupnostnih storitev.

19. načelo: STANOVANJSKA POMOČ IN STORITVE ZA BREZDOMCE

- a. Dostop do socialnih stanovanj ali kvalitetnih stanovanjskih storitev se zagotovi vsem pomoči potrebnim.
- b. Osebe s povečanim tveganjem za prisilno izselitev imajo pravico do ustrezne pomoči in zaščite.
- c. Brezdomcem je potrebno zagotoviti storitve, ki zagotavljajo spodbujanje socialne vključenosti.

20. načelo: DOSTOP DO OSNOVNIH DOBRIN IN STORITEV

Vsakdo ima pravico do dostopa do kakovostnih osnovnih dobrin in storitev, vključno z vodo, sanitarijami, energijo, transportom, prometom, finančnimi storitvami in digitalnimi komunikacijami.

KDAJ BO STEBER SPREJET?

Svet EU je 23.10.2017 odobril besedilo Predloga za medinstitucionalno razglasitev Evropskega stebra socialnih pravic. S tem je dal avtorizacijo za podpis medinstitucionalne razglasitve Evropskega stebra socialnih pravic, ki ga bo v imenu Sveta opravilo EE PRED, na socialnem vrhu v Götenborgu na Švedskem 17. novembra. Podpisan bo s strani 27 držav Evropske unije.

VIRI:

- Gradivo Eurochild-a iz srečanja nacionalnih partnerskih organizacij v Beogradu, 11.10.2017
- http://www.mddsz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/article/1966/8274/
- https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_en